

Značaj i upotrebnost vrednost jednojezičkih rečnika turskog žargona

Ksenija Aykut¹ — Stefani Miljković²

¹ <https://orcid.org/0000-0001-9775-0024>, ² <https://orcid.org/0000-0003-1294-612X>

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet (Srbija)

¹ ksenija.aykut@fil.bg.ac.rs (✉), ² stefani.miljkovic@fil.bg.ac.rs

Sažetak

Predmet ovog rada je osvrt na značaj i upotrebu najobimnijih jednojezičkih rečnika turskog žargona, kao i predstavljanje podataka o njihovom nastanku, teorijskim postavkama i upotrebnoj vrednosti. U tom cilju u radu se analizira *Turski žargon* Ferita Develioğlu, koji predstavlja pionirski poduhvat na polju leksikografske žargonistike turskog jezika, zatim najobimniji i najkvalitetniji rad iz ove oblasti *Veliki rečnik žargona* Hulkiya Aktunča, *Rečnik osmanlijskog žargona* autorke Filiz Bingölçe i specifičan rečnik-studija *Studije o turskom žargonu* Halila Ersoylua. Komparativnom metodom pokazuje se kako su se pomenuti rečnici žargona razvijali i na koji način su ustanovljena pravila i način uvođenja, definisanja i markiranja lema.

Ključne reči: žargon, turski jezik, specijalizovana leksika, leksikografija, rečnik.

Abstract

This paper focuses on examining the significance and usage of the most comprehensive monolingual dictionaries of Turkish slang, while also presenting data on their compilation, theoretical foundations, and practical value. To this end, the analysis covers *The Turkish Slang* by Ferit Devellioğlu, a pioneering work in Turkish slang lexicography, followed by the most comprehensive and significant contribution in the field, *The Great Slang Dictionary* by Hulki Aktunç. Additionally, *The Dictionary of Ottoman Slang* by Filiz Bingölçe and a specialized dictionary paired with a study, *The Studies on Turkish Slang* by Halil Ersoylu, are also examined. Through the use of comparative methods, this paper demonstrates how the aforementioned slang dictionaries evolved, as well as how their rules and the approaches for introducing, defining, and marking lexemes were established.

Keywords: slang, Turkish language, specialised lexis, lexicography, dictionary.

1. Uvod

U naučnom smislu savremenog doba leksikografija turskog jezika počela se razvijati nakon sprovođenja Jezičke reforme (Dil Devrimi)¹ osnivanjem Turskog lingvističkog društva 1932. godine, kao referentne državne institucije za proučavanje i negovanje turskog jezika nakon revolucije okončane proglašenjem Republike Turske 1923. godine i niza reformi u svim oblastima života, koje su pratile njeno osnivanje. Tursko lingvističko društvo (Türk Dil Kurumu) objavilo je prvo izdanje opšteg fundamentalnog *Rečnika turskog jezika*² (*Türkçe Sözlük*, u daljem tekstu Rečnik TDK) 1945. godine, dok

je poslednje, dvanaesto izdanje, štampano 2023. godine. Nasuprot razvoju leksikografije u okviru standardizacije jezika, žargonska leksikografija je svoje početke imala mnogo ranije beležeći narodni govor, kao i različite vidove izražavanja i komunikacije koje je turski narod sprovodio negujući svoj izraz nasuprot jezičkim stegama kojima je jezik bio izložen od strane nametnutog zvaničnog osmanlijskog jezika. Raspravljajući o definiciji žargona, R. Bugarski (2003: 9) iznosi sledeći stav:

Široko govoreći, svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena.

Primetno je da su turski autori beležili govor marginalizovanih grupacija uprkos snažnoj stigmatizaciji koja je vladala prema ovakvom vidu govora u turskom osmanlijskom društvu.

¹ Dil Devrimi (Jezička revolucija) predstavlja niz reformi koje je država preduzela u cilju purifikacije jezika i smanjenja arapskog i persijskog uticaja. Korenne jezičke reforme započete nakon osnivanja republike uspele su da izvedu svojevrsan prevrat nad viševkovnom islamskom kulturnom tradicijom.

² Svi su prevodi u radu naši.

Analiza leksikografskih aktivnosti pokazuje da je broj objavljenih radova u Turskoj koji se bave žargonskom tematikom zavidan i značajno veći nego što bi se očekivalo u odnosu na nepovoljan stav društva prema ovoj vrsti govora i činjenici da su naučne osnove razvoja leksikografije postavljene znatno kasnije. Prvi radovi iz ovog domena objavljeni su kao štampana dela, poglavljia u knjizi ili u vidu posebnih članaka. Prvi rečnici žargona javljaju se u 19. veku, u vidu leksikona manjeg obima kao što su: *Rečnik čudnovatosti* (Lügat-i Garibe) A. Fikrija (A. Fikri) i *Rečnik istinitosti* (Lehçetü'l Hakâyık) turskog pisca Ali Beja (Âlî Bey). Njihova forma i sadržina je, svakako, vrlo svedena i ograničena u odnosu na današnje rečnike. Razlog tome može se pronaći u činjenici da se žargon smatrao sramnim jezikom suprotnim moralu tadašnjeg vremena, te se mnogobrojne reči nisu mogle uvrstiti u radove (ÇİFTÇİ 2006: 298). Ova činjenica govori o tome da je i sam sastavljač rečnika A. Fikri zauzeo negativan stav prema ovoj vrsti govora, što je bilo razumljivo za period kada je delo nastalo. Premda je *Rečnik čudnovatosti* za današnje poimanje vrlo skromnog obima (ima 28 strana), njegova važnost je u obrnutoj srazmeri s brojem stranica jer se on uzima kao početna tačka za analiziranje turskog sociolingvističkog jezičkog korpusa, njegovog razvoja i promena nastalih tokom vremena.

Tokom 20. veka leksikografija počinje da se razvija u svim sferama, pa i u žargonskoj. Broj rečnika koji obrađuju ovu tematiku raste i razvija se u kvalitetu i kvantitetu obrade žargonskih reči proporcionalno povećanju interesovanja šire publike. Ovom prilikom navešćemo nekoliko rečnika žargona koji su na svojstven način obradili tematiku ovog specifičnog jezika i time doprineli umanjenju stigmatizacije kakvu poznajemo u turskom jeziku. *Rečnik žargona* (Argo Lugati) turskog pisca i folkloriste O. Džemala Kajgılıja (Osman Cemal Kaygılı) prvobitno je izlazio u nastavcima u večernjim novinama *Haber* tokom 1932. godine, da bi tek kasnije dobio svoju štampanu verziju. *Glosar žargona* (Argo Lugatçesi) Sejfetina Šimšeka (Seyfettin Şimşek) iz 1958. godine sadrži 19 stranica. Njegov značaj i upotrebnost vrednost ogledaju se u činjenici da je autor koristio primere iz živog, svakodnevnog jezika, što korisnicima pruža bitne informacije o tome koje su reči bile aktuelne u datom vremenskom okviru.

Pored navedenih radova koji sadrže opšti žargonski vokabular, pojavljuju se i dela usmerena na žargonske reči koje se upotrebljavaju na određenom geografskom području, te tako svojim realnim pristupom doprinose predstavljanju specifičnih govora unutar žargonske leksikografije. Takvo delo jeste rečnik etnologa i folkloriste M. Halita Bajrija (Mehmet Halit Bayrı) *Istanbulski žargon i narodni izrazi* (İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri) iz 1934. godine. U ovom delu obrađeno je preko 2.000

reči i frazema iz žargonskog jezika, koji se vezuju samo za govor Istanbula i njegovih pojedinih kvartova. Rečnik koji je sačinio Özdemir Kaptan (Özdemir Kaptan) 1988. godine pod nazivom *Bejoglu: kratak istorijat i njegov žargon* (Beyoğlu: Kısa Geçmişi, Argosu) koncipiran je na sličan način. Bavi se proučavanjem žargona usko vezanog za kvart Bejoglu u Istanbulu. Rečnik u kojem su navedene žargonske reči vezane su za specifičan vid izražavanja u ovom delu grada. U njemu je dat i kraći pregled istorije ove poznate mondenske gradske četvrti. Još jedan rečnik žargona koji zavređuje pažnju naučne javnosti sastavio je istaknuti turski lingvista i univerzitetski profesor A. Džaferoglu (Ahmet Caferoğlu), pod nazivom *Izbor iz anadolijskih dijalekata* (Anadolu Ağızlarından Toplamalar) 1944. godine. Dijalektološko poglavlje ovog rečnika obuhvata govore iz oblasti Kastamonu, Çankırı, Çorum i Nigde. U drugom delu, autor je sačinio rečnike pod nazivom *Žargon kalajdžija* (Kalaycı Argosu) i *Tajni jezik gejgelskih Juruka* (Geygelli Yörüklerinin Gizli Dili), čime je predstavio govor određenih socijalnih grupa koje je eksplicitno imenovao, što predstavlja novinu u ovoj oblasti.

Potrebno je spomenuti i rečnik novije generacije koji obuhvata aktivne i najproduktivnije žargonizme. U pitanju je *Rečnik žargona turskog jezika* (Türkçenin Argo Sözlüğü) priznatog turskog književnika i filologa Alija Puskuluoglua (Ali Püsküllüoğlu). Rečnik sadrži precizno objašnjene leme, gramatičke i etimološke oznake kao i primere koje je autor crpeo iz svakodnevnog jezika. Pored toga, sreću se i odrednice poput fonoloških dubleta³, koje predstavljaju retkost u drugim žargonskim rečnicima. Poslednji u nizu jeste *Novi rečnik žargona* (Yeni Argo Sözlüğü) iz 2013. godine, koji je sastavio turski leksikograf Bahatin Sezgin (Bahattin Sezgin). Delo predstavlja savremeni odabir frekventnih reči iz turskog žargona koje se i dalje koriste u okviru aktivnog jezičkog fonda. Kvalitet ovog rečnika ogleda se u jednostavnosti njegove upotrebe jer su polisemična značenja jedne žargonske leme razdvojena brojevima, što olakšava preglednost, a definicije reči su vrlo pojednostavljene. Premda rečnik sadrži nedostatke po pitanju kompleksnosti u leksikografskom obeležavanju i definisanju lema, u odnosu na druge rečnike žargona, njegov značaj ogleda se u uvođenju novih i selekciji najfrekventnijih žargonskih leksema.

Uvidom u najznačajnije radove objavljene na polju žargonske leksikografije u turskom jeziku, može se zaključiti da se odnos prema ovom marginalizovanom govoru vremenom menjao tako što su turski lingvisti usvojili novi, liberalniji stav prihvatajući da je:

³ Fonološki dubleti predstavljaju više varijanti iste žargonske lekseme i mogu nastati dodavanjem, skraćivanjem ili zamenom fonema (MILJKOVIĆ 2019: 189).

Žargon specifičan jezik, uočljiv u svakoj zemlji, u svakom jeziku, stvoren sa ciljem da se obezbedi sporazumevanje nekog sloja ili grupe unutar društva [...]. Žargonska leksika nastala je davanjem novih, specifičnih značenja rečima standardnog jezika, uvođenjem svesnih semantičkih promena u pojedinim rečima, kao i korišćenjem arhaičnih elemenata, dijalekatskih reči i uključivanjem jezičkih elemenata stranog porekla (AKSAN 1977: 89).

Oslobađanjem od stigme koja je dugo okruživala ovakav vid komunikacije, otpočela su ozbiljnija lingvistička istraživanja na ovom polju, koja su tretirala žargon kao karakteristični jezik, kakav i jeste, izučavajući njegovo bivstvovanje unutar ljudske zajednice, na naučnom nivou. Uprkos tome, vidljiva je nesigurnost po ovom osetljivom jezičkom pitanju, koju možda najbolje iskazuje jedan od brojnih autora rečnika žargona uvodeći svojevrstu samocenzuru rečima:

Ne može se preporučiti upotreba žargonskih izraza kad postoji naš lep turski jezik. Uprkos tome, u izvesnoj meri može se tolerisati upotreba onih bezlazlenih nepristojnih izraza izuzev poganog žargona koji obuhvata teške psovke od kojih lice crveni (ŞİMŞEK 1958: 3).

Početkom druge polovine 20. veka pojavljuju se ozbiljnije studije o turskom žargonu. Građa na kojoj se bazira ovaj rad sastoji se od dela *Turski žargon* (Türk Argosu), koje je sačinio F. Develioglu (Ferit Devellioglu), kao prvi značajan poduhvat u domenu leksikografske žargonistike turskog jezika, a zatim i najobimnijeg i najkorisnijeg rada iz ove oblasti *Velikog rečnika žargona* (Büyük Argo Sözlüğü) autora H. Aktunča (Hulki Aktunç). Ova leksikografska izdanja mogu se okarakterisati kao fundamentalni rečnici žargona koji predstavljaju ne samo osnovu za izradu svakog sledećeg rečnika žargona, već i osnovu za sva ostala naučna istraživanja na ovom lingvističkom polju. Posebnu pažnju potrebno je skrenuti na rečnike autorke F. Bingolče (Filiz Bingölçe), koja je sastavila specifične rečnike koji obrađuju žargonski govor određenih socijalnih supkultura. Ovi značajni rečnici koncipirani su tako da prate standarde prestižnih jednojezičkih rečnika turskog jezika u vidu markiranja lema, pružanja definicija i upotrebe leksikografskih kvalifikatora kako bi se što preciznije definisala data reč.

Cilj ovog rada jeste da se analizira i objasni značaj i upotreba najobimnijih jednojezičkih rečnika turskog žargona, te pruže podaci o njihovom nastanku, teorijskim postavkama i upotrebnoj vrednosti. Nakon obavljene komparativne analize, upotrebne vrednosti navedenih rečnika iskazane su u vidu gramatičkih i stilskih identifikacija, sintaksičkih podataka, etimoloških oznaka, primera zabeleženih u književnim delima ili svakodnevnoj komunikaciji, kao i putem korišćenja tvorbenih nastavaka koji nisu registrovani u aktuelnim gramatikama turskog jezika. U radu se ukazuje i na važnost rečnika žargona u beleženju reči koje često nisu zavedene u jednojezičkim ili dvojezičkim rečnicima, a koje su pokazatelj kreativnosti i bogatstva jezika, te predstav-

ljaju neophodno oruđe za razumevanje kulture različitih društvenih kategorija.

2. Značajni jednojezički rečnici turskog žargona

Analizirani najznačajniji i najobimniji rečnici turskog žargona predstavljaju rečnike čija upotrebnost vrednost prevazilazi vremenski okvir u kojem su nastali. Po obimu i naučnom pristupu izdvaja se jednojezički rečnik *Turski žargon* kao prvo savremeno leksikografsko delo žargonistike turskog jezika. *Veliki rečnik žargona* nastao je kao rezultat dugogodišnjeg istraživanja iz oblasti žargonskih jedinica svakodnevnog govora i književnog stvaralaštva. Zbog svoje specifične tematike, u najznačajnije rečnike ubraja se i *Rečnik osmanlijskog žargona* autorke F. Bingolče. Ona je ovim delom veoma smelo započela predstavljanje skrivenog jezika, zadirući u jedan neistraženi segment osmanlijskog turskog jezika⁴.

2.1. Fundamentalni rečnici žargona u turskom jeziku

Najpoznatiji turski rečnik koji obrađuje tematiku žargonskog jezika predstavlja *Turski žargon* (Türk Argosu), koji je sastavio poznati turski lingvista i leksikograf F. Develioglu tokom dugogodišnjeg stručnog radnog veka provedenog u Rečničkom ogranku Turskog lingvističkog društva. Prvo izdanje objavljeno je 1941. godine pod naslovom *Turski žargon: istorijat i mali rečnik* (Türk Argosu: Tarihçe ve Küçük Sözlük). U kasnijim proširenim izdanjima, naslov se skraćuje i dobija oblik pod kojim je poznat i danas. Poslednje, sedmo izdanje štampano je 1990. godine⁵, što govori o značaju ovog rečnika u naučnim krugovima, ali pokazuje i koliko je veliko interesovanje za spoznajom i razumevanjem žargona kako u intelektualnoj sredini, tako i kod šire čitaćke publike. Što se tiče same izrade rečnika, važno je istaći da je F. Develioglu postavio naučne osnove prema kojima će se rukovoditi budući leksikografi. Delo broji više hiljada žargonskih reči i fraza i sastoji se od tri celine: uvodnog teorijskog dela, rečnika žargona i obratnog rečnika, u kojem se polazi od reči iz standardnog jezika, a objašnjenja se daju pomoću žargonizama. Takođe, do pojave *Turskog žargona*, uz leme, kao osnovne reči koje se navode i obrađuju u rečniku, nisu stajala druga leksikografska obeležja do same definicije žargonizama. U ovom rečniku ta se granica pomera tako što se daju različiti leksikografski kvalifikatori za detaljniju definiciju markiranih lema. Uvode se gramatičke i etimološke oznake, kao i kvalifikatori koji preciziraju za koju se socijalnu grupu vezuje određena žargonska reč.

⁴ Osmanlijski jezik (Osmanlıca) bio je zvanični jezik Osmanlijskog carstva u periodu od 13. do 20. veka i predstavlja svojevrstni spoj turskog, arapskog i persijskog jezika, koji je pisan arapskim pismom sve do Jezičke reforme 1928. godine, kada se prelazi na latinično pismo.

⁵ Ostala izdanja ovog rečnika objavljena su 1941, 1945, 1955, 1959, 1970. i 1980. godine.

Priznati i višestruko nagrađivani turski književni stvaralac H. Aktunç sastavio je za sada najobimniji rečnik žargona turskog jezika pod nazivom *Veliki rečnik žargona* (Büyük Argo Sözlüğü) 1990. godine. Delo je doživelo čak 12 izdanja, od kojih je poslednje objavljeno 2019. godine, a koje predstavlja jedan od najvažnijih radova iz oblasti sociolingvistike. Izdvaja ga činjenica da je autor u ovom rečniku zabeležio gotovo 6.500 žargonskih reči i izraza, za čiju je osnovu uzeo kvalitetan leksikografski pristup kakav je koristio Develioglu. Pored toga, nadogrudio je i pojedine leksikografske elemente. Aktunç, poput Develioglu, prilazi žargonskom rečniku kao lingvista i kao leksikograf. Delo je podeljeno u tri celine. U prvom poglavlju autor daje uvodnu reč o žargonu uopšteno, centralni deo predstavlja rečnik, a u trećoj celini se nalazi „obrnuti” rečnik. Naime, autor za književnu reč daje njene žargonske sinonime, zbog čega se ovo delo u isto vreme može smatrati i dvosmernim rečnikom. Ovakav podrečnik viđen je još samo u Develiogluovom *Turskom žargonu*, s tim što je brojnost leksema, kako žargonskih tako i književnih, kod Aktunça vidljiva u mnogo većem broju. U uvodnom poglavlju knjige autor definiše šta je žargonski jezik, koje je njegovo mesto u lingvistici, pružajući sopstveno mišljenje o tome kojem jezičkom registru pripada žargon i koje su njegove karakteristike. U ovom poglavlju daje svoju podelu žargona na opšti žargon i žargon domena, koja se i danas koristi u turskoj lingvističkoj literaturi pri izučavanju ove sociolingvističke parcije.

U oba rečnika lekseme su navedene abecednim redom. Leme su na levoj strani i navode se u svom osnovnom obliku, a to znači da su imenice date u nominativu, a glagoli u infinitivu, dok su kvalifikatori i definicije navedeni u desnoj strani rečničkog članka. U odnosu na Rečnik TDK, frazezi se ne nalaze u odeljku s definicijom, već su zasebno odvojeni kao samostalne leksikografske jedinice, što olakšava pretraživanje i pruža bolju preglednost. Nakon svake leme navode se gramatičke oznake u vidu skraćenica koje nose oznaku kategorije reči, kao i etimološke odrednice kako bi se bliže odredila data žargonska leksema. Potrebno je naglasiti da su u Aktunčevom rečniku ove odrednice preciznije i da pored opštih oznaka vrsta reči on uvodi i nove poput: *ben.* (benzetilerek) ‘metaforično značenje’, *kıs.* (kısaltma) ‘skraćeno’, *u.* (uydurma) ‘izmišljena reč’, *es.* (eski) ‘arhaično’. Pored gramatičkih oznaka, autor pruža i dodatne informacije u vidu objašnjenja logike nastajanja date reči. Takve informacije mogu se videti prvi put u ovom rečniku i od velikog su značaja za razumevanje geneze lekseme. Dodatna etimološka inovacija koju pruža Aktunçov rečnik ogleda se i u navođenju izvorne forme reči, pored podatka o jeziku davaocu, da bi potom usledio i njen prevod na turski. Uz etimone čija se autentičnost ne može zasigurno utvrditi autor stavlja

znak pitanja, što pokazuje koliko je pažnje posvetio etimologiji, kao i razumevanju pojedinih leksema. Tako, na primer, uz žargonizam *memet* ‘novčanica od sto lira’⁶ (AKTUNÇ 2002: 213) stoji kvalifikator *es.* (eski), što označava da je leksema sastavni deo pasivnog jezičkog fonda. Lema *canki* ‘narkoman’ (ISTO: 67) definisana je kao pozajmljenica iz engleskog jezika, pri čemu autor navodi i originalnu reč na engleskom — *junky*. Izmišljene reči sadrže kvalifikator *u.* (uydurma) i takav je primer žargonizam *sapör* ‘neko ko nema svog partnera’ (ISTO: 253). Tamo gde nije u potpunosti siguran u etimologiju žargonizma, kao što je to, na primer, slučaj s rečju *pot* ‘poker’ (ISTO: 245), autor koristi kvalifikator ? uz etimološku oznaku *erm?*⁷. Oba rečnika pružaju i dodatne sintaksičke informacije o markiranim leksemama, koje se vezuju za njihovu leksičku i semantičku prirodu, odnosno daju bliža objašnjenja o prirodnom rodu, o tome da li je odrednica biće ili stvar, kao i druga detaljnija tumačenja žargonizma, imajući u vidu to da turski jezik ne poznaje gramatički rod, kao i činjenicu da ga odlikuju razvijena homonija i polisemija. Ovakav vid podataka od posebnog je značaja za precizno definisanje značenja koje nose pojedine lekseme, kao i za razumevanje njihove upotrebne vrednosti, koje se ne viđaju u drugim rečnicima žargona.

Ovaj princip može se videti u sledećim primerima:

- (1) *andavallı* ‘glup (osoba)’ (DEVELİOĞLU 1980: 97).
- (2) *boru* ‘uzaludna, nerazumna (reč)’ (ISTO: 65).
- (3) *külüstür* ‘bezvredna (osoba ili stvar)’ (ISTO: 113).

Nakon identifikacije daje se deo u kome stoji definicija date lekseme. Ona se vrši opisnom parafrazom ili pružanjem odgovarajućih sinonima iz književnog jezika, a ponekad se definicija javlja kao kombinacija opisne parafraze i sinonima. Kao posledica bogate homonimije i višeznačnosti, karakterističnih za turski semantički sistem, pojedini žargonizmi mogu imati i više značenja. Develioglu je u svom delu svako značenje zabeležio pod različitim rednim brojem, dok ih Aktunç razdvaja samo tačkama. Premda je označavanje brojevima dakako preglednije i lakše, ova tehnika se u dužem periodu nije primenjivala, već se javlja tek u nekolicini rečnika nove generacije. O tome svedoče primeri (4) i (5):

- (4) *çarşaf* ‘1. novčanica od hiljadu lira. 2. papir za motanje duvana ili narkotika, rizla’ (DEVELİOĞLU 1980: 71).
- (5) *ergan etmek* ‘ispričati, pojasniti; • širiti, prenositi’ (AKTUNÇ 2002: 104).

⁶ *Memet* predstavlja žargonizam nastao od ličnog imena *Mehmet* (Mehmet), tačnije od imena Mehmeta Akifa Ersoja (Mehmet Âkif Ersoy), poznatog turskog nacionalnog pesnika koji je napisao tursku himnu *Marš za nezavisnost* (İstiklâl Marşı) i čiji se lik nalazio na poledeni novčanice od 100 turskih lira u periodu od 1979. do 1989. godine.

⁷ *Erm.* (Ermenice) ‘jermenski jezik’.

Još jedna novost koju donosi Develiogluov rečnik jeste i pružanje žargonskog sinonima za istu reč, što olakšava pregled i pretraživanje. Nakon definicije leme, u zagradi su dati i sinonimi, s tim što su pojedini obeleženi brojem. Broj služi da pokaže koje po redu značenje sinonima se poklapa sa značenjem reči. Ova oznaka koristi se u svrhu lakšeg pretraživanja značenja u drugim leksemama.

U sledećem primeru prikazano je kako se značenje primera (6) semantički poklapa sa sekundarnim značenjem primera (7):

(6) *kazık marka* 'mnogo skupo (mesto ili stvar)' (*kazık*³, *tuzlu*) (DEVELLIOĞLU 1980: 106).

(7) *kazık* '1. štetan posao. 2. prevara pri kupovini. 3. mnogo skupo (mesto ili stvar)' (ISTO: 106).

Jednako važan segment u obradi značenja žargonskih reči predstavljaju i primeri njihove upotrebe. Primeri u rečnicima preuzeti su iz književnih dela, kao i iz drugih štampanih medija, ali i iz usmenih izvora, poput filmova, pesama, svakodnevnog govora i slično. Najveći broj primera pronalazimo u Aktunčevom rečniku, dok je njihova zastupljenost u Develiogluovom delu izuzetno niska. To se može uzeti kao njegova jedina manjkavost. Na osnovu ovih primera možemo uočiti koliko su zaista žargonske reči zastupljene, ne samo u svakodnevnom turskom jeziku, već koliko su one posvedočene i u književnim delima.

Na osnovu datih podataka može se zaključiti da su predstavljeni fundamentalni rečnici žargona, čija je izrada potkrepljena lingvističkom analizom (budući da se rečnici ovog tipa, a starijeg datuma, ne odlikuju ovim načinom leksikografske obrade), te odražavaju objektivni stav koji pruža ključne podatke o ovom specifičnom govoru. Upotreba vrednost ovih rečnika veoma je široka, imajući u vidu da oni pružaju podatke koji u velikoj meri omogućavaju upoznavanje sa specifičnom strukturom turskog jezika, olakšavajući razumevanje žargonske leksike kao nestandardizovanog segmenta jezika.

2.2. Specijalizovani rečnici žargona

Kada je reč o rečnicima žargonske leksike koji obuhvataju govor određene socijalne supkulture, primećuje se da u poslednje vreme raste broj leksikografskih radova u kojima su indeksirane mnogobrojne dosad nezabeležene žargonske reči. Istaknuta autorka ovakvih rečnika pisac je, leksikograf i feministkinja F. Bingölçe, koja je tokom plodne karijere obradila žargonizme govora koji se vezuju samo za pripadnike jedne socijalne grupacije. Pored rečnika *Rečnik ženskog žargona* (Kadın Argosu Sözlüğü), izdatog 2001. godine, priredila je i *Rečnik fudbalskog žargona* (Futbol Argosu Sözlüğü) (2005), *Rečnik vojničkog žargona* (Asker Argosu Sözlüğü) (2005), *Rečnik ženskog žargona 2* (Kadın Argosu Sözlüğü 2) (2005), *Rečnik osmanlijskog žargona* (Osmanlı Argosu Sözlüğü) (2011).

Rečnik ženskog žargona može se smatrati prvim pravim uskospecijalizovanim rečnikom koji objedinjuje žargonizme, idiome, kao i vulgarizme koje koriste isključivo žene kao socijalna grupa (MILJKOVIĆ 2019: 166). On je nesumnjivo značajno doprineo suočavanju sa tabuiziranim temama u turskom jeziku i društvu. Protiv spisateljice je pokrenut sudski postupak samo godinu dana nakon štampanja rečnika zbog eksplicitnosti dela, uz obrazloženje Komisije za zaštitu od neprimerenog sadržaja (Muzır Kurulu), u čijem se izveštaju kaže: „da su pojmovi *turska žena* i njena *čast* nespojivi sa žargonom” (ÇELİKKAN 2003). Ovo delo se po svojim specifičnim semantičkim karakteristikama i do tada nezabeleženim žargonskim leksemama izdvaja iz ranije objavljene rečničke literature na ovom polju (up. AYKUT 2024: 433–448). Ovaj rečnik predstavlja pionirski rad koji je postavio temelje za dalja istraživanja, doprinevši stvaranju sličnih leksikografskih dela koja se bave žargonskom tematikom određenog društvenog sloja. Primer takvog rečnika jeste *Rečnik osmanlijskog žargona*.

Rečnik osmanlijskog žargona predstavlja leksikografsko delo koje sadrži više od 170 stranica. U njemu je zabeleženo oko 1800 reči i izraza iz osmanlijskog jezika. Rečnik predstavlja rezultat autorkinog osmogodišnjeg istraživanja. Izrada *Rečnika osmanlijskog žargona* zahtevala je dodatne napore. Autorka je bila prinuđena da dešifruje jezik koji se više ne koristi, te da uoči i definiše skriveno značenje reči koje nisu mogle biti zabeležene. Svojim poslednjim delom autorka je postavila temelje istraživanja i razvoja aspekta žargona kojem do sada nije posvećena veća pažnja. Nakon kratkog prikaza žargona u osmanlijskom jeziku i njegove percepcije, u uvodnom odeljku autorka daje rečnik. Leme se navode u osnovnom obliku poredane abecednim redom i nalaze se na levoj, dok su definicije na desnoj strani rečničkog članka. Pored svake leme navodi se odgovarajuća gramatička identifikacija. Treba naglasiti da su gramatičke oznake minimalne, da obeležavaju samo imenice, prideve i frazeologizme i ne pružaju detaljniji uvid u gramatičke specifikacije i logiku stvaranja leksema. Mestimično se može uočiti i pogrešno označavanje leksema, što je primetno prilikom obeležavanja frazema, pri čemu autorka vidno ne pravi distinkciju između frazema i ostalih reči. Polisemična značenja žargonizama razdvojena su brojevima, slično kao i u Develiogluovom rečniku. Pored lema daje se izvorni oblik reči prilagođenim arapskim pismom i tumačenje koje je vrlo svedeno, a zatim pisani izvor iz kojeg je leksema preuzeta. Primeri u kojima se javljaju žargonizmi vrlo su retki i neretko nerazumljivi onima koji ne poznaju osmanlijski jezik. Na primer (8) i (9):

(8) *caba* جبا 'besplatno, džabe' (BİNGÖLÇE 2011: 43).

(9) *kase* كاسه (d.)⁸ ‘zadnjica’. *İki dünyayı korum kasesine* ‘Dajem dva sveta za njenu pozadinu’ (ISTO: 97).

Praktična upotreba ovog rečnika može se ogledati u tome što predstavlja osnovu za praćenje razvoja i geneze jedne žargonske reči sa dijahronijskog aspekta. To se može videti u primerima (10), (11) i (12):

(10) *gaco* ‘žena’ (BİNGÖLÇE 2011: 69).

(11) *gaco* ‘žena, ljubavnica, metresa’ (DEVELLİOĞLU 1980: 87).

(12) *gaco* ‘žena, metresa; muškarac transvestit; meso od ribe palamide’ (AKTUNÇ 2002: 118).

Uprkos manjkavostima koje *Rečnik osmanlijskog jezika* sadrži u poređenju s prethodno pomenutim rečnicima, ne može se zanemariti činjenica da je ovo delo postavilo osnove daljeg istraživanja osmanlijskog jezika sa sasvim drugačijim pristupom, fokusirajući se na upotrebu reči koje su smatrane nemoralnim. Njegova vrednost uočava se ne samo u činjenici da je sačuvao mnoge žargonske reči od zaborava, nego je omogućio da se prati razvoj reči kao sastavnog dela žargonske leksike u savremenom turskom jeziku, kao i da se objasni njihovo stvaranje. Ovaj rečnik ujedno pokazuje koliko su žargonske reči duboko utkane u kolektivnu svest naroda, ukazujući na činjenicu da one predstavljaju njegovo nasleđe, kao i ogledalo kulturoloških i moralnih stavova.

2.3. Primer netipičnog rečnika

Do sada predstavljena leksikografska dela obuhvataju prave žargonske rečnike, koji su u manjoj ili većoj meri uniformisani i sastavljeni prema normativnim pravilima. Sledeći rad u nizu dela koja zavređuju pažnju jesu *Studije o turskom žargonu* (Türk Argosu Üzerinde İncelemeler), koje je sastavio turski lingvista i leksikograf H. Ersoylu (Halil Ersoylu). Ovaj rad kategorišemo kao netipičan rečnik s obzirom na to da je reč o naučnoj studiji koja se sastoji od zasebnih poglavlja u kojima autor pruža svoja tumačenja i klasifikacije žargonskih leksema, da bi na kraju svakog poglavlja pridodao i rečnik. Ovo delo čini jedinstvenim to što je autor izdvojio lekseme iz standardnog jezika koje su proširile svoje značenje u žargonskoj leksici i podelio ih na grupe, s tim što je uz svaku grupu dao određenu klasifikaciju radi lakšeg pretraživanja i razumevanja. To do sada nije bio slučaj u drugim rečnicima, niti radovima koji se bave ovom tematikom. Tako su, na primer, žargonizmi koji pripadaju grupi fitnonima podeljeni u sledeće kategorije: imena biljaka koje imenuju ukrasne i travnate biljke, orašasti plodovi i žitarice, voće, povrće, drveće, reči koje se vezuju za pojam šume i slično. Unutar svake od tih kategorija, autor pruža žargonski rečnik koji objedinjuje datu tematiku. Ostale grupe koje autor obrađuje

čine žargonizmi vezani za imenovanje zoonima⁹, prirode i njenih elemenata, antroponima, onomatopeja, žargonskih dubleta i slično. Delo se sastoji od uvoda i deset poglavlja. U uvodnom delu autor daje generalni prikaz termina *žargon* u turskom jeziku, kao i kratak opis poglavlja u knjizi. Unutar svakog poglavlja, pruža se krata studija i pojašnjenje klasifikacije žargonizama, kao i njihova povezanost sa standardnim turskim jezikom i kulturom, što nije zastupljeno u ostalim leksikografskim delima koja obrađuju istu tematiku. Žargonske odrednice se nalaze na levoj strani rečničkog članka i poredane su abecednim redom, s tim što glagoli nisu navedeni u osnovnom obliku, infinitivu, već se daje samo glagolska osnova, bez sufiksa za infinitiv. Reči i frazeološke jedinice su kao i kod ostalih rečnika razdvojene, što upotrebu čini umnogome jednostavnijom. Što se tiče kvalifikatora, autor pruža samo etimološke oznake u vidu skraćenica, dok gramatičke oznake nisu navedene u rečniku. Prilikom sastavljanja definicije leksema autor se služio opisnim parafrazama, kao i upotrebom sinonima iz standardnog jezika, dok su različita značenja iste lekseme razdvojena interpunkcijskim znakom tačka-zarez. To, nažalost, dovodi do umanjenja preglednosti. Unutar definicija, autor pruža markere koji preciziraju da li se žargonizam vezuje za osobu ili stvar. Neke od sveobuhvatno obrađenih odrednica ilustruju primeri (13–17):

(13) *malbora-malborya* (ing. Marlboro) ‘cigarete marke Marlboro’ (ERSOYLU 2004: 172).

(14) *ananas* ‘glupak’ (ISTO: 25).

(15) *portakal* ‘grudi (kod žene ili devojke)’ (ISTO: 27).

(16) *zırtapos* ‘(za osobe) bezvredan; glup, tupav; ćaknut’ (ISTO: 136).

(17) *poyraza çevir* ‘(posao ili situaciju) pogoršati; (neko) rasrditi se, naljutiti se’ (ISTO: 102).

Premda je neizbežno ukazati na nedostatke ovog rečnika, što neminovno izaziva negativan uticaj na kvalitet dela u odnosu na prethodno analizirane, potrebno je istaći da je ovo delo ujedno i studija koja se bavi ne samo rečnikom, već i tvorbom žargonskih reči. Naime, u poslednjim poglavljima autor se posvetio najproduktivnijim načinima žargonizacije, odnosno nastanka žargonizama, koji uključuju sekundarnu denominaciju u rečima standardnog jezika, a zatim i procesima skraćivanja, kompozicije i stvaranja frazema, posvećujući posebnu pažnju i derivaciji. Istini za volju, Aktunç je u svom kapitalnom delu prvi izdvojio izvorno žargonske nastavke koji učestvuju u tvorbi (MILJKOVIĆ 2019: 88), ali ih nije u potpunosti obradio. U poglavlju o derivaciji, Ersoylu navodi i analizira sve turske nastavke iz standardne i žargonske leksike koji učestvuju u žargonizaciji. Nastavci su poredani abecednim redom na levoj, dok se definicije navode na desnoj strani rečničkog članka, tvo-

⁸ d. (deyim) ‘fraz’.

⁹ Detaljnije u Miljković (2024: 380–392).

reči na taj način svojevrsnu rečničku strukturu. Pored već definisanih i poznatih žargonskih nastavaka, autor dopunjuje Aktunčev rečnik, te dodaje nove i do tada nepoznate nastavke, kao što je žargonski nastavak slovenskog porekla *-of* 'ov', koji označava muško prezime ili plemstvo, te tako nastaje turski žargonizam poput *beygir¹⁰* 'tupava, glupa osoba' (ERSOYLU 2004: 307). *Studije o turskom žargonu* nisu tipično leksikografsko delo, ali je njegova upotrebnost vrednost neizmerna, ne samo kao rečnika žargona, već i značajne kompleksne naučne studije o ovoj jezičkoj oblasti. Premda su kompleksnost i struktura ovog rečnika osetno manji nego kod Aktunča ili Develioglue, to ne utiče na njegovu relevantnost budući da sadrži dopune u vidu studioznog prikaza žargona iz naučno lingvističke sfere. Pored toga, rečnik je novije generacije pa obuhvata žargonske lekseme koje nisu zavedene u drugim rečnicima, što afirmativno utiče na buduća žargonska istraživanja.

2.4. Upotrebnost vrednost rečnika

Rečnici turskog žargona, koncipirani i priređeni na naveden način, pružaju uvid u žargonsku rečničku literaturu, omogućavajući stručno i detaljno proučavanje žargonizama, te olakšavajući korišćenje izraza iz ove jezičke sfere sa sociološkog aspekta. Prikazani rečnici pružaju mogućnost da se, u okviru naučnih istraživanja, precizno utvrde i definišu karakteristike obimnog korpusa žargonizama, analiziraju tehničke osobenosti manje ili više dobro uređenih obrađenih leksema, te da se ponude, odnosno preporuče opcije upotrebe svakog žargonizma ponaosob. S druge strane, ova leksikografska dela poseduju izuzetan značaj za praktičnu upotrebu, pružajući uvid u način i obim korišćenja žargonizama u svakodnevnoj komunikaciji prosečnog govornika turskog jezika.

Turski žargon kao pionirski rad u ovoj oblasti nesumnjivo predstavlja izvornu literaturu koju koriste gotovo svi autori koji se stručno bave ovom problematikom. Posebna vrednost ovog rečnika leži u činjenici da su u njemu pobrojane najfrekventnije reči i izrazi čiji je značajan deo, kako u svakodnevnom govoru i jeziku medija, tako i u svim oblastima jezičko umetničkog stvaralaštva, aktuelan i danas.

Upotrebnost vrednost *Velikog rečnika žargona*, kao leksikografskog dela s najvećim brojem žargonskih odrednica, izuzetno je velika, jer značajno doprinosi lakšem razumevanju kompleksne semantike turskog, kao i poimanju dijahronijskog razvoja jezika i kulture.

Pored lingvističke funkcije, *Rečnik osmanlijskog žargona* zalazi u sociološku sferu, rušeći društvene i jezičke

tabue koji su se održali kroz istoriju. Ispravljaajući nepravdu staru nekoliko vekova, koja je žargonu naneta njegovim poistovećivanjem s vulgarnim i prostačkim jezikom, rečnik ukazuje na problem koji je zakasnelo bavljenje ovom tematikom nepovratno izazvalo u smislu nedostatka istraživanja koja su mogla u potpunosti izmeniti stavove prema ovom specifičnom jeziku. Autorka u svom radu tačno definiše granicu između vulgarizama i žargonskog jezika koji je postojao u osmanlijskim delima, postavljajući na taj način temelje daljim sociolingvističkim istraživanjima.

Dostupni podaci o navedenim rečnicima pokazuju široko rasprostranjenu upotrebu od strane korisnika iz različitih društvenih sfera. *Turski žargon* priređivača F. Develioglue i *Veliki rečnik žargona* H. Aktunča doživeli su, kako je već rečeno, veći broj izdanja. Ova činjenica izvrstan je pokazatelj interesovanja koje vlada za ovim kapitalnim delima žargonske leksikografije. Pored korisnika koji se bave naučnoistraživačkim radom, ovim se rečnicima služe jezički entuzijasti koji žele da se bliže upoznaju s prirodom i upotrebom ovog nestandardnog jezika. Korisnici rečnika žargona pripadaju različitim socijalnim strukturama, nivoima obrazovanja i starosnim kategorijama. Korišćenje rečnika žargona omogućuje im lakše i brže usvajanje govornog jezika, kao i razumevanje jezika književnih dela bogate turske književnosti. Ova leksikografska dela su, isto tako, od nemerljivog značaja prevodiocima kako bi na adekvatan način mogli da iznađu ekvivalente za ovu vrstu nekonvencionalnog leksičkog fonda koji se odlikuje znatnom zastupljenošću u turskom jeziku.

3. Zaključna razmatranja

Žargon se dugo smatrao inferiornim u odnosu na normativni jezik, jer se njegova upotreba vezivala isključivo za niži sloj društva, kriminalce, pijanice, prostitutke i ljude sa margine, zbog čega se javila zadrška u odnosu na ovaj specifični jezik. Kako su se istraživanja vezana za ovaj jezik uvećavala, raslo je i interesovanje javnosti, a samim tim se i odbojnost prema žargonu u turskom društvu s vremenom smanjila. Pored rečnika, povećao se i broj članaka koji se bave izučavanjem ove teme. Tokom godina, rečnici žargona su se menjali, i to najviše po obimu i broju obrađenih žargonskih leksema. Kako je žargon sve manje bio tabuizirana tema, tako se broj ovih dela u turskom jeziku povećavao, zajedno sa brojem obrađenih reči. Rečnici su se razvijali i vremenom su ustanovljena pravila i načini izvođenja, definisanja i markiranja lema.

S rečnikom *Turski žargon*, turska sociolingvistika dobila je prvo lingvistički primereno leksikografsko delo čije su leme označene odgovarajućim gramatičkim, stilskim, etimološkim i drugim oznakama, kao i bogatim

¹⁰ *Beygir* 'konj' kao deo žargonskog vokabulara javlja se prevashodno kao produkt sekundarne nominacije osnovnog značenja, dok se nastavak *-of* javlja kao lažni tvorbeni nastavak, odnosno nastavak koji nema ni semantičku ni gramatičku funkciju.

primerima. U skladu sa zastupljenom homonimijom i polisemijom kao značajnim karakteristikama turske semantike, te činjenicom da pojedini žargonizmi imaju više značenja, svako značenje zabeleženo je pod različitim rednim brojem. Značenja su uglavnom navođena prema učestalosti upotrebe. Prvo navedeno značenje uvek je primarno značenje. Dodatni podaci o sintaksičkoj poziciji leme, padežnoj rekciji, gramatičkom rodu, podacima o tome da li se lema odnosi na živo ili neživo biće, kao i objašnjenja o nastanku žargonizama, nalaze se u definicijama nakon leme.

Veliki rečnik žargona pruža najveći broj ranije zabeleženih reči, novih reči iz žargonskog jezika, kao i uvid u njihovu strukturu. Rečnik pruža uvid u broj reči koje učestvuju u stvaranju novih reči i izraza, što je svojevrsan pokazatelj produktivnosti lekseme. Pored toga, rečnik daje i podatke o stranim rečima, kao i o njihovoj adaptiranosti u turskom jeziku, dok se semantička prilagođenost pozajmljenice ogleda u njenoj polisemiji i derivaciji. Skraćenice koje preciziraju gramatičku strukturu lekseme nalaze se iza leme. Podaci o jeziku davaocu prilikom navođenja pozajmljenica nalaze se u zagradi nakon leme. Za lekseme nastale derivacijom koristi se oznaka *ek* 'nastavak, sufix', koju prati izvorni oblik korišćenog nastavka, na osnovu čega se može utvrditi koji su najproduktivniji sufixi koji učestvuju u nastajanju žargonizama.

Rečnik osmanlijskog žargona značajan je prevashodno zbog svoje inovativnosti i specifične tematike govora osmanlijskog društva. Žargonizmi su zavedeni abecednim redom, dok su frazemi dati kao zasebne leme.

Studije o turskom žargonu kao netipični rečnik žargona, zaslužuju svoje mesto u ovom radu ne samo kao jedinstveno leksikografsko delo s kompleksnom naučnom studijom, već i kao prvo delo koje predstavlja osnovu u daljem nastajanju sličnih radova.

Gorenavedeni rečnici u rečničkom odeljku donose leme poredane po abecednom redu, na levoj, dok su oznake i definicije na desnoj strani rečničkog članka. Leme su navedene u osnovnom obliku, imenice su date u nominativu, a glagoli u infinitivu. Isti princip primenjen je i kod frazema, koji su prikazani kao posebne odrednice. Iako neuobičajen, ovaj princip olakšava pretraživanje i pruža bolju preglednost. Nakon identifikacije, daje se deo u kome stoji pojašnjenje date lekseme. Definicija lema vrši se opisnim objašnjenjem ili pružanjem odgovarajućih sinonima iz književnog jezika, a ponekad se definicija javlja kao kombinacija objašnjenja i sinonima. Primere čiji su izvori navedeni rečnik *Turski žargon* uzima iz književnosti, dok *Veliki rečnik žargona* kombinuje upotrebu književnih dela i usmenih izvora, poput filmova, pesama, svakodnevnog govora i slično. Smatramo da je princip zastupljen u *Velikom rečniku žargona* naju-

putniji i da građu za leksikografske radove iz ove oblasti treba tražiti u svim oblicima jezičkog izražavanja. Navođenje značenja lema prema frekventnosti, zastupljeno u rečniku *Turski žargon*, predstavlja pravilan pristup prilikom izrade ove vrste rečnika. Značajan segment u rečnicima žargona odnosi se na etimološka objašnjenja lema. *Veliki rečnik žargona* nastoji da pruži objašnjenja o njihovom poreklu. Ponuđena etimološka rešenja kod nekih primera su jasna, dok se u značajnoj meri sreću situacije gde poreklo lekseme nije moglo biti precizno utvrđeno. Preporuka koju treba slediti prilikom izrade rečnika žargona sastoji se u potrebi što tačnije analize i utvrđivanja zastupljenih etimona. Prilikom upotrebe oznaka za sinonime i antonime koji su, istini za volju, zastupljeni u radu *Veliki rečnik žargona*, treba naglasiti da je njihovo navođenje krajnje poželjno sa aspekta poboljšanja kvaliteta rečničke žargonske leksike. Dvosmerni rečnik, dat u sklopu dela *Turski žargon* i *Veliki rečnik žargona*, predstavlja koristan segment žargonske leksikografije, zbog čega se preporučuje rad na njegovom intenzivnijem sastavljanju, imajući u vidu njegov značaj za praktičnu upotrebu sa aspekta prosečnog korisnika rečnika.

Žargon se menja, pa samim tim ne prestaje potreba za delima koja obrađuju njegove karakteristike i pojavne oblike. Može se konstatovati da turska žargonska leksikografija prati ova interesovanja i potrebe uprkos stigmama koja je i dalje prisutna u svim sferama društvenog života, komunikacije i javnog obraćanja. U turskoj leksikografiji beleži se preko dvadeset izdatih rečnika žargona, manjeg ili većeg obima, od kojih su neki doživeli više izdanja. Rad na izradi kvalitetnog rečnika zahteva stručnost, dobro poznavanje jezika i odabrane tematike, pri čemu je potrebno da se vodi računa o njegovoj praktičnoj upotrebi, kao i o ulozi konačnog korisnika. Izazove sastavljanja ovog tipa rečnika možda je najbolje opisao eminentni leksikograf Aktunç u predgovoru *Rečnika ženskog žargona*, ističući da stvaranje rečnika predstavlja svojevrsan vid „slatke ludosti”, koji donosi veliku korist prvenstveno onima koji govore i pišu tim jezikom, ali i svim drugim jezicima (AKTUNÇ u BİNGÖLÇE 2001: 4).

Literatura

- AKSAN, Doğan (1977). *Her Yönüyle Dil, Cilt 1*. Ankara: TDK.
- AYKUT, Ksenija (2024). Kulturološko-feminističke tendencije u turskom društvu na primeru stvaralaštva Filiz Bingölçe. *DHS*, 25(1), 433–448.
- BUGARSKI, Ranko (2003). *Žargon: Lingvistička studija*. Beograd: Biblioteka XX vek, Krug.
- ÇELİKKAN, Murat (2003). Barbarları Beklerken, *Radikal*, 16, Nisan 2003. <<https://www.metiskitap.com/catalog/text/57678>>. [1. 7. 2024]
- ÇİFTÇİ, Musa (2006). Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 6(2), 297–301.

- MILJKOVIĆ, Stefani (2019). *Fonemske i tvorbenne karakteristike žargonizama u turskom jeziku sa osvrtom na leksikografiju* (neobjavljena doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.
- MILJKOVIĆ, Stefani (2024). Zoonimi u žargonu turskog jezika. У: Ненад Томовић и др. (ур.), *Савремена филолошка истраживања* (стр. 380–392). Београд: Филолошки факултет.

Leksikografski izvori

- AKTUNÇ, Hulki (2002). *Büyük Argo Sözlüğü*. İstanbul: YKY.
- BAYRI, Mehmet Halil (1934). *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri*. İstanbul: Burhaneddin Matbaası.
- BEY, Âli (1899). *Lehçetü'l Hakâyık*. 2. baskı. İstanbul: Matbaa-i DERNERSESYAN.
- BİNGÖLÇE, Filiz (2001). *Kadın Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- BİNGÖLÇE, Filiz (2005). *Asker Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- BİNGÖLÇE, Filiz (2005). *Futbol Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayınları.

- BİNGÖLÇE, Filiz (2005). *Kadın Argosu Sözlüğü* 2. İstanbul: Metis Yayınları.
- BİNGÖLÇE, Filiz (2011). *Osmanlı Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1994). *Anadolu Ağızlarından Toplamalar Kastamonu, Çankırı, Çorum, Amasya, Niğde, İlbaylıkları Ağızları, Kalaycı Argosu, ve Geygelli Yürüklerinin Gizli Dili*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1970). *Türk Argosu, Genişletilmiş 5. baskı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ERSOYLU, Halil (2004). *Türk Argosu Üzerinde İncelemeler*. İstanbul: L&M Yayınları.
- FİKRİ, A. (1887). *Lügat-i Garibe*. İstanbul: Alim Matbaası.
- KAPTAN, Özdemir (1988). *Beyoğlu: Kısa Geçmişi, Argosu*. İstanbul: Ayhan Matbaası.
- KAYGILI, Osman Cemal (2003). *Argo Lugati*. İstanbul: Selis Kitaplar.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2012). *Türkçenin Argo Sözlüğü*. 2. baskı. Ankara: Arkadaş.
- SEZGİN, Bahattin (2013). *Yeni Argo Sözlüğü*. İstanbul: Cinius yayınları.
- ŞİMŞEK, Seyfettin (1958). *Argo Lügatçesi*. İstanbul: Okay Yayınları.

Ksenija Aykut — Stefani Miljković

Importance and Use Value of Monolingual Dictionaries of Turkish Slang

(Summary)

Slang, as linguistic creations that define specific social groups through a distinct mode of communication and interaction, is significantly represented in the Turkish language. As a result, it is important to explore the use of slang words and expressions that generate new lexical items. In the second half of the 20th century, more substantial studies on Turkish slang emerged. Ferit Devellioğlu's *Türk Argosu* was published as the first scholarly work in the field of Turkish lexicography, followed by the most comprehensive work in this area, *Büyük Argo Sözlüğü* by Hulki Aktunç. Other key dictionaries, including *Kadın Osmanlı Sözlüğü* by Filiz Bingölçe and *Türk Argosu Üzerinde İncelemeler* by the academician Halil Ersoylu, were written according to the standards of monolingual Turkish dictionaries in terms of marking lemmas, providing definitions, and using lexicographic classifiers to define the data as accurately as possible. The use values in these dictionaries are represented through grammatical and stylistic identifications, syntactic data, etymological information, examples from written and oral sources, and formative endings that are not registered in current grammars of the Turkish language. In these dictionaries, lemmas in their basic form are listed on the left, while identifiers and interpretations are provided on the right. Lemmas are interpreted using descriptive definitions, synonyms, or a combination of both. A key recommendation when compiling a slang dictionary is to analyze and determine the etymology of the words as accurately as possible. It is important to emphasize the inclusion of synonyms and antonyms, as this significantly enhances the quality of the slang dictionary. The approach of listing lexemes as separate entries in all four dictionaries is the correct method and should be followed for ease of search. The two-way dictionary format, used in *Türk Argosu* and *Büyük Argo Sözlüğü*, represents a highly useful component of slang lexicography. It is advisable to continue intensively compiling these works, considering their semantic value and practical importance from the user's perspective. With over twenty published slang dictionaries, many of which have gone through multiple editions, Turkish slang lexicography responds to the needs of users and language enthusiasts eager for further study. This paper also highlights the importance of slang dictionaries in documenting words that are often excluded from standard dictionaries, as these words represent a rich linguistic heritage and offer valuable insights into the culture of various social groups.